

Калюжна Т. Г.

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3118-2575>

Можливості взаємодії українських науковців із міжнародною науково-освітньою спільнотою в умовах воєнного стану.

З початком повномасштабного вторгнення військ РФ на територію суверенної України, жертвами якого стали тисячі людей по всій країні, за перший місяць війни постраждало 566 закладів освіти, 73 із них повністю зруйновано внаслідок бомбардувань і обстрілів. Ця цифра постійно оновлюється. Через військові дії наукові, науково-педагогічні й педагогічні працівники змушені переїжджати до безпечніших регіонів України, працюючи дистанційно, а дехто й немає такої можливості. Надходить чимало пропозицій від закладів освіти з-за кордону з метою підтримки українських науковців та освітян [1].

За період війни можливостей для виїзду науковців за кордон стало більше. Їх приймали й приймають зарубіжні наукові установи та лабораторії. А науковці-волонтери з різних країн допомагають українським колегам знайти не просто прихисток за кордоном, а й роботу. Один із прикладів – електронна платформа #ScienceForUkraine («Наука За Україну»). Її створили в перші дні війни волонтери-науковці з різних країн світу. На цій платформі зібрано пропозиції роботи для наших фахівців. Волонтерка-українка Олександра Іващенко, яка проживає в Нідерландах, розповідає, що проєкт виник спонтанно, координатори ніколи не бачились особисто.

Рух на допомогу українським науковцям організувала Саніта Рейсоне з Латвії. Вона координує науковий проєкт для Латвійської національної бібліотеки. Спільно з колегами Саніта вирішила запросити українців – запропонувати їм контракт і фінансування з резервних коштів. Також латвійська волонтерка звернулася до науковців різних країн із пропозицією разом подумати, хто як може допомогти українським колегам. Станом на 28 серпня 2022 р. база даних містила понад 2 500 індивідуальних позицій, створених виключно для української наукової спільноти.

Потім з'явилися національні ініціативи для українців, коли уряди країн надавали кошти на те, щоб вітчизняні науковці могли одержати тимчасовий контракт і підтримку. Першими ініціативу підхопили Польща, Латвія, Литва, Естонія, Німеччина, Австрія, Фінляндія, Чехія [2]

У багатьох країнах програми для підтримки біженців діють давно. У Європі відома всім ініціатива Scholars at Risk. Вона працює в усіх європейських країнах, за винятком Великої Британії, а також у Канаді, США, Японії. У Великій Британії є власна ініціатива – CARA, найдавніша в Європі. Міністерства освіти деяких країн також надали кошти на підтримку українців [2].

Зважаючи на необхідність збереження наукового й науково-педагогічного потенціалу, благодійний фонд «Людина» окреслив додатковий напрям своєї діяльності – допомога вченим та освітянам. У межах цього напряму розробляються й налагоджуються можливості допомоги переміщеним працівникам закладів освіти та наукових установ. Першочерговий крок – реєстрація таких осіб і аналіз проблем цієї категорії населення. Також створюється інформаційний ресурс, де заклади освіти, здатні функціонувати, зможуть підтримати переміщених освітян та науковців. Окрім того, зазначений благодійний фонд збирає інформацію про можливості стажування й підвищення кваліфікації в закладах освіти України та за кордоном, які готові підтримати своїх колег під час військової агресії росії на території України [1].

Слід зауважити, що багато університетів і організацій у ЄС, США, інших частинах світу виявили бажання допомогти Україні. Міжнародна наукова спільнота запропонувала велику кількість відкритих, абсолютно нових програм для українців, дедлайни програм для українців на стажування, роботу чи навчання. Міністерство культури, House of Europe та інші інституції регулярно публікують списки актуальних можливостей для митців, науковців, журналістів та представників креативного класу. Наприклад, Університет Сорбонна в Парижі пропонує резиденції для українських дослідників; центр міської історії у Львові, що активно співпрацює із зарубіжними інститутами, – цілу низку стипендій для науковців з України, які постраждали від війни. Серед них – стипендія на документування війни в Інституті наук про людину у Відні, партнерська стипендія із Фондом Кербера в Гамбурзі [3].

Українські науковці, дослідники є досить конкурентоспроможними за кордоном, але за умови знання англійської мови. У разі незнання англійської на пристойному рівні науковець не може брати участь у міжнародних дослідженнях, не в курсі того, що відбувається за його фахом у світі. Необхідно володіти англійською мовою. Усупереч проблемам, спричиненим військовою агресією рф, Міністерство культури та інформаційної політики розробило законопроект про особливий статус англійської мови в Україні як мови міжнародного спілкування. Відповідним документом передбачено:

- встановлення особливого статусу англійської мови в Україні як мови міжнародного спілкування;
- істотне розширення сфери застосування англійської мови в Україні;
- визначення обов'язковості англійської мови в окремих публічних сферах суспільного життя, де наявні міжнародні комунікації.

«Розширення сфери застосування англійської мови в Україні сприятиме активізації процесів інтеграції українців у європейську спільноту. Кожен українець, який вивчатиме англійську мову, буде значно більше обізнаний про європейське життя», – зауважив перший заступник міністра культури Ростислав Карандєєв. А 6 червня 2022 р. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль повідомив, що англійська мова в Україні може отримати статус мови ділового спілкування [4].

15 червня 2022 р. Міжнародна наукова рада (ISC) разом із партнерами – європейськими академіями (ALLEA), Університетським коледжем Крістіанії та платформою «Наука За Україну» (#ScienceForUkraine) – провів онлайнконференцію «Українська криза: відповіді європейських секторів вищої освіти та наукових досліджень». Звіт конференції, опублікований 31 серпня 2022 р., містить важливі рекомендації щодо того, як підтримати науковий сектор в Україні та в інших країнах, що постраждали від конфлікту й катастроф [5].

Українська наукова спільнота одержує підтримку від іноземних партнерів і більше можливостей для обміну досвідом дослідників, педагогічного персоналу закладів освіти, що сприяє входженню вітчизняної освіти до Європейського освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Допомога освітянам/науковцям. URL: <https://human.org.ua/dopomohaosvitianam-naukovtsiam/>.
2. Онищенко О. Куди запрошують українських науковців під час війни. ZN.UA : вебсайт. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/science/kudi-zaproshujutukrajinskikh-naukovtsiv-pid-chas-vijni.html>.
3. Мігашко О. Освіта. Gwara Media : вебсайт. 2022. URL: <https://gwaramedia.com/navchannya-rezidenczii-ta-robota-mozhливosti-dlyaukraincziv-vid-providnih-universitetiv-svitu-ta-mizhнародnih-organizacij/>.
4. Гуйван О. Мінкульт хоче надати англійській мові особливий статус в Україні. 12 серп. 2022 р. URL: <https://suspihne.media/270601-minkult-hoce-nadatianglijuskij-movi-osoblivij-status-v-ukraini/>.

5. Заяви, пропозиції допомоги та ресурси щодо поточної війни в Україні.
International Science Council : вебсайт. URL: <https://council.science/uk/current/news/statements-international-scientific-community-conflict-ukraine/>.